

да се съобразяват и към които е трябвало да се адаптират. Фактът, че ромите са имали два различни начина на живот (един в собствената си етническа среда и друг, в средата на народа и страната, в земите на която се установяват) е наложил ромите да формират в себе си особени нагласи и етностереотипи, обуславящи особен маниер на държане в обществото, а отчасти и техните възможности за придобиване на по-друг статус в него.

Наслоенията от далечната и по-новата им история рефлектират ярко, масово и трайно в душевността и проявата и на съвременните цигани. При тях ингруповите взаимодействия, стереотипи и ценностни нагласи влияят постоянно и силно на личностната им изява. Нещо повече, сцеплението в тяхната общност винаги им позволява да понасят като че ли с "небрежност" условията, в които живеят, пренебрежението и резервите, проявявани към тях от някои групи от населението, проблемите и дилемите на тяхното битие. Това така типично за тях центростремително притегляне ги е хомогенизирано и в същото време канализирало усилията им да овладяват битката с проблемите на настоящето, без да се замислят особено за ориста си в идното.

Един поглед върху съвременната позиция на циганите у нас също показва, че редица проблеми на битието им рефлектират тежко върху етнопсихическия им натюрел в сегашния момент на неговата историческа реализация. Наистина, както бе вече казано, през последните няколко десетилетия в техния живот настъпиха немалко промени. Но колкото и да са значими, тези промени се реализираха по-бавно по време, по-ограничени по мащаб и с относително по-малък социален ефект в сравнение с изискванията на нашето време. Наличието на стари, пък и появата на нови тежки проблеми и дилеми в живота на циганите, внесе и ще внася напрежение в техния бит и обществена изява. В този смисъл, циганите си останаха пак онази група, която общо взето има най-нисък образователен, професионално-квалификационен, културен и прочее ценз. В същото време те бяха насочвани към поприща на реализация, които не стимулират особено израстване на личността. А това на свой ред позволи на циганите при определено стечение на обстоятелствата да се проявяват